

Upphovsrätt i undervisningen – webinarie 11.4.2019

Svar på deltagarnas frågor

EU:s nya upphovsdirektiv undervisningen

Fråga:

Hur påverkar EU:s nya upphovsdirektiv undervisningen?

Det vet vi inte ännu, för vi har lagändring på gång. Det tar över 2 år att Finland måste ändra upphovsrättslagen. Vet inte ännu exakt hur det kommer att påverka. Men i varje fall tror vi att det kommer att gälla distansundervisning och undervisning (enligt läroplan) som händer i andra lokaler än skolor. Text musér, bibliotek. Man vill med lagen försäkra att det är möjligt att undervisa även i andra lokaler. Senast 2005 ändrades upphovsrättslagen så här stort.

Största frågan är att stora operatörerna inom sociala medierna (google osv) måste betala upphovsmännen för att de använder andras innehåll.

Kategorier

Texter/e-böcker

Fråga:

På vilka sätt har vi rätt att använda publicerade texter i undervisningen?

Man får använda kopierade materialet som tilläggsmaterial. Text bilder och artiklar för elever. Eleverna får använda i sina grupparbeten. Enligt licensvillkoren får man använda viss mängd sidor. Om du skriver en bok och vill kopiera någonting - Kopiostos licens gäller inte det. Man får dela ut kopior eller skannat material för eleverna som papper eller digitalt text via e-post. Läraren får spara kopiorna på sin dator eller minnessticka till slutet av perioden. Man får inte lägga ut dem på internet, i slutet nätverk får man.

Frågor:

På vilka sätt har vi rätt att använda publicerade texter i undervisningen? T.ex. artiklar från nyhetstidningar, utdrag ur böcker mm.

Bilder

Fråga:

- 1. Vilka bilder får jag använda i undervisningen?**
  - a. Inverkar antalet?**

Man får kopiera eller skanna tidningar och böcker och andra publikationer enligt licensvillkoren, man får kopiera från öppet internet. En bild = en sida.

- 2. Var hittar jag (ämnesrelaterade) bilder jag får använda?**

Inte begränsat.

3. Om jag inte kan kontakta upphovsmannen, hur gör man då rätt enligt upphovsrättsliga regler?

Man kan alltid fråga hjälp från upphovsrättsorganisationer. Tex när det gäller musik Teosto osv. De har egen databas om upphovsmän. Annars måste man försöka hitta upphovsmannen. Det lönar sej att kontakta upphovsrättsorganisationer.

4. Får jag fotografera böcker och använda bilderna i undervisningen?

Man får kopiera eller skanna tidningar och böcker och andra publikationer enligt licensvillkoren, man får kopiera från öppet internet. En bild = en sida.

Frågor:

Om jag gör egen Powepoint presentation för användning under lektionerna, kan jag använda vilka bilder som helst från nätet om presentationen inte delas med någon

Vart hittar jag ämnesrelaterade bilder som är lov att använda i slutna rom som Classroom. Pixabay har bara generella bilder.

Här är några bildbanker värda att bekanta sig med för att hitta bilder för olika ändamål.

Ingen attribution krävs. Dvs bilderna kan användas helt fritt:

- [Pixabay](#)
- [Unsplash](#)
- [Pxhere](#)

Kräver attribution, du bör hänvisa till upphovsmannen m.m.

Sökmotorn [CC-search](#) där man hänvisar till bilderna enligt [Creative Commons licens modellen](#). CCsearch har nu en [ny sökmotor](#) (som är i teststadie) var man med en knapptryckning kan kopiera rätt attribution och klistra in den i anslutning till bilden.

[Flaticon](#) som är en bildbank för att hitta grafiska bilder och ikoner. Du behöver bara hänvisa på motsvarande sätt: Ikonen gjord av [Smashicons](#) från [www.flaticon.com](#)

Tips!

Ett lite nytt sätt att hitta bilder är att rita själv och ha artificiell intelligens lista ut vad du är ute efter. Googles alternativ heter [Autodraw](#) och är en webbsida där du t.ex. kan rita en människa och du får olika alternativ att välja mellan. Du kan sedan editera bilden vidare, ändra färg m.m. för att sedan ladda ner bilden.

[Googles korta videoguide](#) visar hur du kommer igång.

Om man spelifierar en barnbok genom att fota av pärm och några bilder ur den för att under bokdiskussionen interaktivt låta eleverna trycka fram dem så hur många bilder får man fota av? Får man använda andra bilder än gratis bilder på nätet när man spelifierar boken eller är icke gratis bilder på nätet också tillåtna till en viss mängd?

Om det finns licensvillkor så måste man följa villkoren. Fotokopiering är samma sak som kopiering, mängden enligt licensvillkor. Pärmen är kanske inte alltid skyddad av upphovsrätten. Men om det finns bild eller grafisk design så är det möjligt.

9) Under vilka förutsättningar har man rätt att låna bilder från nätet och använda det på webbsidan? Om man inte kan kontakta den som äger bilder, hur gör man då rätt enligt upphovsrättsliga regler?

Man får inte lägga upp bilder på webben.

Video

Fråga:

1. Får jag använda Youtube i undervisningen?

Man får använda youtube enligt licensvillkoren. Användning bara för privat bruk.

2. Vilka videon får jag visa? (Yle, SVT, Netflix)

Yle, Yle areena, MTV3 får man visa inhemska program. Från Yle arenan får man inte visa utländska filmer. Man får man banda inhemska program. SVT eller Netflix hör inte till vår licens.

Svt har videor gällande utbildning eller material till lärare, som kan visas enligt licens.

Här ännu längre svar på frågan:

Man får:

- spela in och visa program från kanalerna Yle TV1, Yle TV2, Yle Teema & Fem och MTV3 samt
- visa inhemska program från Yle Arenan och Yle Arkivet

Vilka program får jag visa och spela in?

Yle Arenan och Yle Arkivet

Med vår licens är det tillåtet att i undervisningen använda inhemska tv-program som finns på Yle Arenan och i Yle Arkivet. Licensen ger dock inte rätt att spela in program från Yle Arenan och Yle Arkivet.

Inte heller filmer med biograf- eller videodistribution får visas med vår licens.

Tv-program

Man får spela in program från kanalerna Yle TV1, Yle TV2, Yle Teema & Fem och MTV3.

Inhemska undervisningsprogram får sparas och visas utan tidsbegränsning. Övriga program får visas inom två år efter att de spelats in.

Vår licens ger inte rätt att spela in:

- inhemska eller utländska filmer med biograf- eller videodistribution,
- utländska serier med kontinuerlig handling,
- reklam och
- program från andra än de ovan nämnda kanalerna.

Radioprogram

Det är också tillåtet att spela in Rundradions undervisningsprogram i radio. Vår licens ger inte rätt att spela in andra radioprogram eller radioprogram från andra kanaler.

Man får dock fritt lyssna på radioprogram på nätet eller via radiokanaler i undervisningen.

Var får jag spela in?

Du kan spela in program på exempelvis en dvd-skiva eller digibox. Du kan också spara program på nätserverar som används i läroanstaltens egna interna nätverk eller ett slutet nät mellan läroanstalter som omfattas av vår licens.

Visning av filmer och videor

Vår licens gäller inte visning av köpta, lånade eller hyrda inspelningar eller videor som publicerats på nätet, exempelvis YouTube-videor, i undervisningen. För detta krävs separat tillstånd från upphovsrättsinnehavarna.

3. Får jag visa en kort sekvens från en film?

Joo, man får visa om det är ett citat. Citat måste vara så kort att man fattar sammanhanget. Ca några minuter. Tex man kan visa en sekvens av en reklamvideo.

Frågor:

Är det fritt fram att använda Youtube clip i undervisningen?

Får man visa YouTube-klipp på lektionerna eller krävs det kanske någon separat licens för det?

Kan man använda videoklipp från YouTube i undervisningen? Speciellt material av lärare som är ämnat för undervisning. När man använder youtube måste man följa licensvillkorna.

Får jag visa film för klassen? Jag har köpt DVD-filmer med en pedagogisk tanke för analys i t.ex. modersmålsundervisningen. Man måste ha tillstånd av MM viihdepalvelu eller apfi.

Vilka filmer/filmsnuttar får man visa?

En fil/snutt som egentligen inte får visas... får man ens visa bara typ nån minut/snutt från den? (Typ sådär som att man får kopiera max sidor från nåt som man inte helt får kopiera upp).

Vilka rättigheter har man att visa film i skolor på Åland? ex. spelfilmer som är inköpta, netflix, SVT Play, Areena etc.

6) Kan vi på webbplatsen fritt länka till youtube.com eller hänvisa till att på youtube.com söka fram visst material med visst sökord för att sedan spela upp youtubeklippet i klassrummet och således användas i undervisningen?

Man får skicka länken till eleverna.

Musik/Ljud

Fråga:

- **Får jag spela musik i undervisningen?**

Jaa det får man. Enligt lagen får man fritt spela musik i undervisningen. Paragraf 21.

- **Spelar det någon roll varifrån musiken spelas (CD, Spotify)?**

Spotify kan man använda enligt licensvillkoren. Det är för privat bruk.

- **Spelar det någon roll var musiken spelas (klassrummet, Arbis motionskurser)?**

Joo det spelar en roll. I princip får man offentligt framföra musik i undervisning. Paragraf 21. Man kan ännu kolla med Teosto angående Arbis. För om det är fråga om avgiftsbelagd undervisning så kan det hända att man måste ha licens från Teosto eller Gramex.

Enligt paragraf 54a är det stadgat: om undervisningsverksamhet tillämpas inte på undervisningsverksamhet som utövas i förvärvssyfte.

Frågor:

Behövs tillstånd för att spela upp musik på exempelvis en gympakurs anordnad av ett Arbis/MI? Vem bör isåfall ha tillståndet - staden/kommunen, institutet som ordnar kursen eller läraren/kursdragaren? Vilken musik är helt fri att spela på en sådan kurs?

Musik som spelas av kursledare under Arbis motionskurser (som deltagarna jumppar till alltså), hur omfattas den av upphovsrätten?

Musikstycken som framförs av Arbis-elever på öppna publikevenemang (ingen inträdesavgift), hur omfattas dessa av upphovsrätten?

Jag jobbar på ett arbetarinstitut och undrar om det är tillåtet att i samband med t.ex. gympatimmar och yogapass spela upp cd-skivor eller musik från Spotify.

Musiken under motionskurserna?

Musiken/noterna till musikkurser? **Noter får man kopiera enligt våra licensvillkor. Också digitalt.**

Får man länka till ljud på You tube för att levandegöra sitt bokprat och sedan dela det med andra lärare på ovanstående plattform?

Delning och publicering

Fråga:

1. Hurdant material kan jag dela i en sluten lärplattform (som t.ex. Classroom)?

Man får dela kopierat material i slutet nätverk. Man måste bara följa licensvillkoren.

a. T.ex. dela e-böcker

Man får kopiera enligt licensvillkoren. Sidomängden är begränsad.

b. Läs in böcker och dela ljudfiler

Vår licens gäller inte det. Man måste fråga lov rakt från rättsinnehavaren.

c. Bilder på konstverk man själv äger?

Om du äger konstverket själv så får du kopiera eller fotografera verket för privat bruk.

Annars måste du be tillstånd av verkets upphovsman. Om ett konstverk är huvudmotivet för en bild får bilden inte användas i förvärvssyfte. En bild i anknytning till text får dock publiceras i en tidning eller tidskrift. Paragraf 25a, 2 moment.

Om man tar en bild av ett verk på offentlig plats, då får man använda annars utom i förvärvssyfte.

Även om du äger konstverket får du inte använda, men om verket är på offentligt plats får du använda utom i förvärvssyfte.

d. Video?

Kopierings licens gäller bara bandupptagning från tv sändningar, dvs yles kanaler och mtv3. Man får kopiera dem på en server men inte dela i lärplattform.

2. Hurdant material kan jag publicera på en webbplats? (Citat, bilder, länka till youtube, nyhetsartiklar?)

Frågor:

Om jag gör egen PP presentation, kan jag dela den i ett slutet rum som t.ex Classroom?. Vilka bilder kan användas i presentationen?

Vi ville köpa en e-bok som eleverna skulle läsa. Den finns inte att få i fysisk form mer och den är alltid utlånad på biblioteken. Det gick inte att köpa flera stycken av e-boken p.g.a. begränsningar i bokaffärernas plattformar. Förlaget kunde inte heller ge oss licens. Kan vi dela boken via skolans slutna plattform så att eleverna kan läsa boken på skolans datorer eller iPadar?

Får man ur digitala läromedel plocka uppgifter, texter mm för att bearbeta och dela på lärplattformar som Fronter Google Classroom etc? Nej det får man inte göra enligt vår licens. Man får bara bearbeta lite, översätta. Gäller inte heller övningsböcker.

Hur fungerar det om man vill göra en pdf (lärarhandledning) som är tillgänglig på nätet, med bilder av nutida konstverk som man själv äger? Behöver man tillstånd av konstnären? Räcker det? Man behöver tillstånd av konstnären.

Får man dela sin spelifierade bok med fotade bilder och nedladdade bilder från nätet på en gemensam plattform, typ Googles teamenhet, så att andra lärare i kommunen kan använda den i sin undervisning? Målet är ju att eleven ska få inspiration att läsa fler böcker av samma författare t.ex. i en bokserie.

Man får kopiera enligt licensvillkoren men inte lägga upp nätet.

Får man läsa in texter från ex. Hembygdsböcker och dela dem på en plattform på nätet åt andra lärare i kommunen, typ Googles teamenhet?

Finns det begränsningar i hurdant videomaterial man får dela med elever via Classroom (istället för att visa det för helklass)?

2) Gäller upphovsrätten på samma sätt webbplatser som vid annan publicering? Om vi på vår webbplats länkar till en annan webbplats måste vi komma överens med och be om tillstånd av ursprungskällan/webbsideupprätthållaren? T.ex. om vi hänvisar till öppna, offentliga sidor eller material på t.ex. unicef.fi eller yhdenvertaisuus.fi? Jämförelsevis nordeniskolan.org tillåter ej att man ens länkar till deras sidor utan lov.

3) Om vi på vår öppna webbplats publicerar citat (citat av en bok, tal, nyhetsartikel, dikt, musiklyrik) på webbplatsen, räcker det att man anger upphovspersonens namn och källa?

5) Om skyddet gäller i 70 år efter upphovspersonens död, är det då tillåtet att fritt visa ett verk / delar av ett verk på webbplatsen, förutsatt att man anger upphovspersonens namn och källhänvisningar enligt god sed?

4) Om vi på vår öppna webbsida i olika uppgifter hänvisar till något skönlitterärt verk, hur ska man tänka där? Ok att hänvisa till en bok i stil med "Läs s. 25-28 i boken X." alternativt "Läs verserna 1-2 i dikten X av NN.", men om man vill visa delar av ett avsnitt (t.ex. ca. en A4 text ur en bok) på webbplatsen, kan man göra det utan lov eller ska man be om ett skilt tillstånd av författaren/upphovspersonen/rättsinnehavaren?

7) Om vi använder t.ex. nyhetsartiklar, insändare i vårt läromaterial på webben, hur ska vi tänka kring upphovsrätten? Är dessa offentliga verk som kan visas åt allmänheten utan lov? 8) Under vilka förutsättningar är det ok använda / visa kända texter eller delar/citat av text (ex.vis Martin Luther Kings tal I have a dream) på en öppen webbplats som denna?

Arbetsgivarens rättigheter

Fråga:

1. Vilka rättigheter har arbetsgivaren till det material jag skapar?

Det går enligt avtal.

2. Kan arbetsgivaren göra anspråk på det material jag skapar på fritiden?

Beroende på avtalet ni gjort. Arbetsgivaren får använda materialet som gäller arbetsuppgifter i sin normala verksamhet utan att man gjort avtal. Rekommenderar avtal.

Frågor:

Kan arbetsgivaren kräva att få tillgång till och kräva att man delar med sig av ett material som man på egen fritid skapat och digitaliserat i det ämne man undervisar i?

Licenser och avtal

Fråga:

1. Vad behöver ingå i ett upphovsrättsavtal med en föreläsare? Vad är bra att tänka på?

När det gäller kopiering av materialet så behöver ni inte göra avtal med föreläsaren. Föreläsaren får kopiera material på samma sätt som vanlig lärare.

2. Hur går det till när man betalar till Kopiosto. Vad betalar jag för?

Man betalar för kopiering av upphovsrättsskyddat material. Licensavgiften baserar på undersökningen på hur mycket man har kopierat och delat materialet.

Frågor:

Vad är det kommunen betalar för till Kopiosto?

Bakgrund: ÅA/CLL kommer att framställa undervisningsmaterial (inom temat kulturell mångfald) för grundutbildningen. Materialet kommer att finnas tillgängligt för allmänheten på en öppen webbplats. Vi kommer att

producera eget material, men även utnyttja, hänvisa och länka till redan existerande webbplatser och material som har framställts av andra. Vi kommer att utarbeta diskussionsfrågor, uppgifter och övningar som kan användas i undervisningen utifrån olika källor/verk t.ex. delar av skönlitterära texter, nyhetsartiklar/insändare, bilder/foto, videoklipp, konstverk, citat, tal osv. 1) Vi kommer att samarbeta med olika personer för att producera visst videomaterial (korta videoklipp). Vi har för avsikt ingå skriftliga avtal med de berörda där vi kommer överens om var, när och hur videomaterial som de skapat kommer att spelas, spridas och visas. Vad i övrigt bör vi tänka på när vi ingår dessa avtal?

Det lönar sej att göra skriftligt avtal, alla viktiga punkter lönar sej att skriva. Tex hur länge avtalet är i kraft, kan man bearbeta, ersättningen, hur räknar man ersättningen (royalty, allt på en gång), gäller den vissa områden. Vad händer om någon inte längre vill vara med – får man ändå uppdatera hens material.